

The Entirety and the Interdisciplinarity in the Sociology of Petre Andrei

Lector univ. dr. **Oana Mariana CIUCHI**¹

¹ Universitatea Politehnica din București,
[oanapsih@yahoo.com](mailto: oanapsih@yahoo.com)

Abstract: *The present paper is a synthetic presentation of Petre Andrei's conception regarding the integrality and interdisciplinarity of sociology as a science. Thus, the concept of completeness of sociology is summarized related to the object of study and also as a specific research method in the complex process of sociological investigation of the social life, as a set of components, conditions and types of activities. Also, the notion of the interdisciplinarity of sociology with other socio-human sciences (philosophy, history, psychology, pedagogy) is argued, as it emerges from the work of the Romanian sociologist.*

Keywords: *integrality, interdisciplinarity, social life, social activities; social units.*

How to cite: Ciuchi, O. M. (2023). The Entirety and the Interdisciplinarity in the Sociology of Petre Andrei. *Anuarul Universității “Petre Andrei” din Iași, Fascicula: Asistență Socială, Sociologie, Psihologie*, 29, 102-109.
<https://doi.org/10.18662/upasw/29/69>

Introducere

Petre Andrei are o contribuție importantă în procesul de constituire a sociologiei ca știință specializată în studiul „societății în genere”, a *totului* sau a *întregului social*. Putem semnală capacitatea sa de a susține *integralitatea sociologiei*, dar și deschiderea *interdisciplinară a sociologiei* spre filozofie (etică, epistemologie), economie, politică, justiție, educație.

Problematika interdisciplinarității a fost abordată de noi cu trimitere la sociologia educației „privită global, care evoluează ca *știință socio-umană* de graniță, integrată, în funcție de anumite criterii, în sistemul științelor educației (pedagogice) sau în sistemul științelor sociologice”¹, situație evocată și de Petre Andrei în *Sociologia generală*² și în alte lucrări de referință.

Integralitatea sociologiei

Integralitatea sociologiei este demonstrată de Petre Andrei la nivel de *obiect de cercetare specific* și de *metodologie de cercetare specifică*. La nivel de *obiect de cercetare* specific, sociologia are în vedere „societatea în genere”, analizată integral din perspectivă istorică necesară și în prezent, pentru a realiza „sinteza armonică a faptelor sociale studiate ca întreg, prin prisma totului social și mereu în legătură cu el”³. Și la nivel de metodă de cercetare specifică, Petre Andrei promovează „integralismul sociologic”⁴, pe care îl susține ca fiind necesar în toate cercetările care au ca obiect fenomenele și acțiunile sociale (economice, politice, juridice, spirituale, culturale, pedagogice etc.). În opinia sa, „*metoda sociologică integralistă* trebuie să domine fiecare fenomen social, privit prin prisma totului”⁵.

Metoda integralistă este probată în procesul complex de investigație sociologică a unui ansamblu de componente ale vieții sociale care „trebuie privite mereu prin prisma totului social”. Petre Andrei are în vedere: 1. condițiile vieții sociale; 2) activitățile sociale; 3) unitățile sociale, de tip comunitar și politic.

¹Sorin Cristea & Cornel Constantinescu „Sociologia educației”, Editura Hardiscom, Pitești, 1998

² Petre Andrei, „Sociologia generală”, în *Opera omnia*, Tomul I, Partea I, Volumul I, Editura TIPO Moldova, Iași, 2010.

³Petre Andrei, „Manual de sociologie pentru licee și școli normale”, în *Opera omnia*, Tomul VIII, Volumul I, Editura TIPO Moldova, Iași, 2010

⁴ Petre Andrei, „Manual de sociologie pentru licee și școli normale”, în *Opera omnia*, Tomul VIII, Volumul I, Editura TIPO Moldova, Iași, 2010, pp. 44-45.

⁵ Petre Andrei, *Sociologia generală*, op. cit., p. 362.

1. *Condițiile vieții sociale* sunt reprezentate în zona care constituie și asigură: a) condiția cosmologică; b) condiția biologică; c) condiția psihologică; d) condiția istorică.

a. Condiția cosmologică se referă în mod special la „influența mediului natural asupra structurii și activității sociale”. Ea se raportează la substratul natural al societății prin care „se înțelege pământul și populația” studiate în aspectul exterior. Sociologia trebuie să aibă în vedere „teritoriul, dimensiunile sale, configurația sa, compoziția, populația care trăiește pe suprafața sa, factori importanți ai vieții sociale, care constituie substratul societății”. Dintre componentele importante care susțin „condiția cosmologică” a vieții sociale sunt amintite „influențele mediului extern” – solul și subsolul, mărimea și bogăția teritoriului, clima, variația temperaturii – dar și „problema culturii”, cu „formele de credință religioasă”, cu „totalitatea valorilor spirituale pe care le creează omul”⁶.

b. Condiția biologică se referă la „problema demografică”, tratată *sociologic* la nivel universal și național, abordată din perspectiva sociologică a *organizării*, a combaterii „bolilor sociale”, a ridicării calității populației la nivel de sănătate fizică și psihică, de educație fizică, de protecție a copiilor, de igienă socială generală și specială etc.⁷.

c. Condiția psihică reprezintă premisă naturală a vieții sociale, care intervine activ alături de celelalte „două condițiuni studiate, fizică-geografică și biologică”. În această ordine, „elementul psihic este absolut necesar pentru constituirea și existența unei societăți”. Prin natura sa spirituală, *societatea* evoluează „prin toate fenomenele sociale care exprimă ceva sufletesc, anumite trebuințe mai înalte și inferioare, dar care apar ca ceva deosebit”, fenomene obiectivate în produse care dobândesc independență și au viață proprie”. De aceea, din punct de vedere al condiției psihice se poate concluziona că „toate instituțiile sociale sunt spirit, societatea întreagă e spirit”⁸. Această „condiție psihică” a vieții sociale evoluează istoric. În termenii sociologiei lui Durkheim, este important să înțelegem saltul psihologic necesar de la „solidaritatea mecanică” (tipică pentru „societățile primitive, în care individul nu are dezvoltată conștiința de sine”) la „solidaritatea organică”, bazată pe cooperarea oamenilor conștienți, într-o „comunitate de interese”, în cadrul „unei diviziuni a muncii care îi face pe oameni să se caute unul pe altul” în măsura în care „fiecare exercită o *anumită* funcțiune care-l face necesar în societate”⁹.

⁶ Petre Andrei, *Manual de sociologie pentru licee și școli normale*, ed. cit., pp. 49-50.

⁷ *Ibidem*, pp. 59-73.

⁸ *Ibidem*, pp. 75-77.

⁹ *Ibidem*, p. 79.

d. Condiția istorică este tipică pentru „societatea organizată care presupune neapărat durată și continuitate”, cu ajutorul căroră „se poate înțelege conștiința unui grup social de trecutul său, de succesiunea generațiilor, de legătura dintre prezent și trecut”. Dintre elementele componente trebuie să amintim: *tradiția*, care „stabilește continuitatea și ordinea în fapte”; *generațiile sociale*, care se referă „la oamenii care au aceeași mentalitate, o stare colectivă de suflet, referitoare la un ideal sau la o concepție de viață”; *evoluția*, care „presupune transformarea în opoziție cu încremenirea într-o anumită stare” care determină „schimbarea bazată însă pe continuitatea vieții sociale”; *progresul*, care reprezintă „valorificarea și aprecierea calitativă și cantitativă”, care nu se confundă cu „*evoluția* care este numai schimbare” permanentă în societate¹⁰.

2. *Activitățile sociale*, proiectate și realizate în cadrul vieții sociale, reprezintă „ceva viu, care neconținut se manifestă prin fel de fel de fenomene – economice, culturale, juridice și politice – fiecare dintre acestea jucând un anumit rol în societate”. La acest nivel, Petre Andrei semnalează faptul că „fenomenele și activitățile *economice*, împreună cu celelalte *culturale* sunt absolut necesare pentru constituirea societății, căci fără ele nu există o societate”. Pe de altă parte, celelalte „două feluri de activitate socială, cele juridice și politice reglementează raporturile dintre oameni” în lipsa căroră ne-am confrunta cu „anarhie și societatea nu ar putea trăi”¹¹.

a. Activitatea economică este studiată de două ramuri ale sociologiei: sociologia economică și economia politică. Sociologia economică analizează în mod special „influența fenomenelor economice asupra vieții sociale în ansamblul ei; influența stărilor sociale asupra fenomenelor economice; evoluția economică în cadrul evoluției generale a societății”. Economia politică este orientată spre analiza unor „grupuri sociale cu funcțiuni economice”, dar și a unor „instituții economice” participante la viața socială, orientate spre cunoașterea și valorificarea „stării generale a societății care influențează viața economică” și a „treptelor evoluției economice”, de la „economia domestică și economia urbană”, la „economia națională și economia mondială”¹².

b. Activitatea spirituală se referă îndeosebi la „cultura, creația și factorul ei” – studiată de sociologia culturii – cu implicații la nivel de *sociologia religiei*, *sociologia artei* și *sociologia moralei*. Toate cercetează „conștiința noastră

¹⁰*Ibidem*, pp. 81-85.

¹¹*Ibidem*, p. 87.

¹²*Ibidem*, pp. 89-95.

despre lume” (culturală, religioasă, artistică, morală), fiind în legătură cu educația (științifică, morală, estetică etc.)¹³.

c. Activitatea juridică se referă la „un sistem de legi care constituie dreptul și instituțiile judecătorești care distribuie dreptatea, aplicând legile la cazuri particulare”¹⁴.

d. Activitatea politică se realizează pe baza a „trei funcțiuni regulative care depășesc cadrul activității juridice: 1) legiferarea; 2) guvernarea; 3) administrația.” Componentele importante sunt cele care susțin modul cum se desfășoară în perspectivă sociologică „dreptul și politica; factorii politici (șeful statului, parlamentul, guvernul, administrația publică), politica și morală”¹⁵.

3. *Unitățile sociale*, de tip comunitar și politic, sunt cele confirmate istoric, care reprezintă: *familia*, *națiunea* și *statul*. Familia, abordată din perspectivă istorică, este mai mult decât un fenomen biologic, evoluând prin „elementele sale spirituale care sunt preponderente”. Analiza sociologică scoate în relief, în mod special, „valoarea etică a familiei și rolul educativ al familiei”¹⁶. Națiunea, implicată în viața politică a secolului XIX-XX, este unitatea socială aflată sociologic „în centrul preocupărilor politico-sociale și culturale”. Ca „formă spirituală”, este reflectată „intens în conștiința fiecărui individ” și dezvoltată extensiv, la nivel de cultură națională, „care nu se rezumă la câteva genii, ci este opera unei generații întregi”. Statul este unitatea politică implicată în organizarea puterii care aduce securitatea, „exercitată de un grup social reprezentativ care ordonează relația dintre *guvernanti* și *guvernați*”¹⁷.

Interdisciplinaritatea

Interdisciplinaritatea în sociologie este abordată de Petre Andrei, în general, în contextul în care este propusă ca temă de reflecție „noțiunea de sociologie și raportul ei cu științele sociale”, cu istoria și geografia socială, cu economia și etnografia, cu politica și dreptul. La acest nivel, relația de interdisciplinaritate este privită din perspectiva clarificării și consolidării statutului epistemologic al sociologiei. „Fenomenele economice, juridice, politice etc., studiate fiecare de către o știință socială aparte” sunt valorificate interdisciplinar de sociologie, în măsura în care ele „servesc ca punct de

¹³*Ibidem*, pp. 90-116.

¹⁴*Ibidem*, p. 117.

¹⁵*Ibidem*, pp. 123-126.

¹⁶*Ibidem*, p. 145.

¹⁷*Ibidem*, p. 157.

plecare”. Sociologia „le privește pe toate în unitatea lor superioară, cercetând viața *totului social* ca un întreg”¹⁸.

Analiza specială a raporturilor de interdisciplinaritate dintre sociologie și alte științe sociale sau filosofice, aprofundată din perspectivă istorică și teoretică, este realizată de Petre Andrei în *Sociologia generală*, unde sunt cercetate în mod separat și complementar raporturile dintre sociologie, pe de o parte și istorie, psihologie, filozofie (epistemologie), pedagogie, pe de altă parte¹⁹.

Interdisciplinaritatea dintre sociologie și istorie este demonstrată de Petre Andrei plecând de la „constatarea că cele două se completează și se îmbogățesc reciproc”. Astfel, ambele științe, „studiază fenomene sociale, privindu-le însă fiecare din alt punct de vedere: istoria se ocupă de fapte omenești cercetate în neconținutul lor schimbare”; sociologia studiază „societatea, în genere”, fără a neglija însă evoluția sa în timp. Ambele, cercetează deci viața socială, „prin individualizare” în cazul istoriei, prin „generalizare” în cazul sociologiei, care „este știință generalizatoare”²⁰.

În analiza acestei relații de interdisciplinaritate, Petre Andrei subliniază contribuția a doi mari istorici preocupați de filozofia și de sociologia istoriei: Nicolae Iorga, care confirmă faptul că „se ocupă de ceea ce este particular, lăsând pe seama sociologiei să se ocupe de ceea ce este general în viața socială”; A.D. Xenopol, care în lucrarea sa fundamentală de „Teoria istoriei” (Paris, 1908), „atribuie sociologiei ca obiect de studiu cercetarea faptelor de repetiție, iar istoriei cele de succesiune”, operând astfel o distincție între „sociologia statică” și „sociologia dinamică” (apropiată de istorie)²¹. În concluzie, observă Petre Andrei, „sociologia și istoria, rămânând două științe distincte, fiecare cu obiectul său de studiu, sunt totuși strâns legate între ele, istoria devenind pentru sociologie *un prețios auxiliar metodologic*”²².

Interdisciplinaritatea dintre sociologie și psihologie constă în apropierea care există între faptele sociale și cele psihologice, situație evidentă care întreține uneori tendința de „psihologizare a sociologiei”. La polul opus, este semnalată tendința de afirmare „a unui raport de exclusivitate”, susținut de sociologia descriptivă, care pune accent doar pe obiectivitatea faptelor sociale. Petre Andrei subliniază legăturile existente, argumentate din mai multe puncte de vedere, susținând că:

¹⁸*Ibidem*, p. 22.

¹⁹Petre Andrei, *Sociologia generală*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Iași, 2010, pp. 153-210.

²⁰*Ibidem*, pp. 153-159.

²¹*Ibidem*, pp. 160-161.

²²*Ibidem*, p. 163.

a) „sociologia are puternice legături cu psihologia de care nu se poate separa deoarece fenomenele sociale nu sunt altceva decât spirit obiectivat și concretizat”;

b) „sociologia nu se reduce la psihologie”;

c) „faptele sociale capătă un caracter special care nu poate fi explicat prin legile psihologiei obișnuite”;

d) „societatea în ansamblul ei și în manifestările sale nu o putem înțelege însă fără ajutorul psihologiei”;

e) „socialul are ceva în plus, nu se reduce la psihologic, reprezentând o creștere de energie și un caracter de obiectivitate care trebuie explicat prin legile sale proprii”²³.

Interdisciplinaritatea dintre sociologie și filozofie (epistemologie) este raportată inițial la „logica și teoria cunoașterii” promovată de Kant, care face apel la legi universale, bazate pe „resursele rațiunii pure”. În perspectivă istorică, este reconsiderat și „rolul factorului social pentru gândire și cunoaștere” (Spencer, Comte, Scheller). La acest nivel, „evoluția cunoașterii apare așadar ca un proces dinamic de pozitivare și individualizare a reprezentărilor și judecăților”²⁴. Cunoașterea științifică, presupune astfel un proces complex de validare:

a) socială – necesară în condițiile în care funcționarea gândirii și a cunoașterii umane nu scapă nici ele puterii societății, realizat prin „instituțiile sale multiple și variate”;

b) epistemologică – necesară prin raportarea la conceptul de *adevăr* (opus celui de fals), judecat în spiritul pragmatismului american (Peirce, James, Dewey) „în funcție de consecințele pe care le provoacă” la nivel de acțiune socială (culturală, politică, productivă, psihologică, educațională etc.) *eficientă*;

c) axiologică – necesară din perspectivă culturală, concept care are o sferă de referință extinsă la un set de valori obiectivate printr-un „complex de obiceiuri, tradiții și instituții care deosebesc pe om de animal”, dar, mai ales, de rezultate superioare ale raționalității (Fichte) care exprimă „funcțiuni sufletești impuse în mod absolut” prin „existența libertății” care reflectă „intima legătura de colaborare în procesul de creare a culturii între individual și social”²⁵.

Interdisciplinaritatea dintre sociologie și pedagogie este analizată de Petre Andrei pe fondul evidențierii celor „trei scopuri ale educației în care individul și socialul se întâlnesc și se întretaie în fiecare moment”:

²³*Ibidem*, p. 168.

²⁴*Ibidem*, pp. 181-182.

²⁵*Ibidem*, pp. 198-202.

a) conservarea și dezvoltarea forțelor fizice și psihice ale individului pentru ca acesta „să fie capabil de maximum de randament de care are nevoie societatea”;

b) „armonizarea între individ și mediul social”;

c) formarea unei personalități creatoare de valori sociale noi”.

La acest nivel, pe de o parte, „pedagogia trebuie să țină seama de toate datele sociologice și să se călăuzească după ele”. Pe de altă parte, sociologia trebuie să valorifice adevărul gândirii pedagogice și al instituțiilor de învățământ, care confirmă faptul că „prin educație se formează mai ușor și mai repede conștiința socială”²⁶.

Concluzii

Pe cale de consecință, în opera sociologului român identificăm o argumentare fără echivoc a sociologiei că știință socio-umană, abordând integralist pe de o parte, obiectul de studiu al acesteia care constă în „societatea în genere” și pe de altă parte promovând metoda integralistă ca metodă specifică și necesară de abordare a fenomenelor sociale.

În ceea ce privește interdisciplinaritatea, Petre Andrei evocă în operele sale, raporturile existente între sociologie și alte științe sociale, abordându-le pe toate “în unitatea lor superioară” astfel, consolidând statutul epistemologic al sociologiei.

References

- ANDREI, Petre, „Sociologia generală”, în *Opera omnia*, Tomul I, Partea I, Volumul I, Editura TIPO Moldova, Iași, 2010.
- ANDREI, Petre, „Manual de sociologie pentru licee și școli normale”, în *Opera omnia*, Tomul VIII, Volumul I, Editura TIPO Moldova, Iași, 2010.
- ANDREI, Petre, *Sociologia generală*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Iași, 2010.
- CRISTEA, Sorin & CONSTANTINESCU, Cornel „*Sociologia educației?*”, Editura Hardiscom, Pitești, 1998

²⁶*Ibidem*, pp. 209-211.